

Marian BUDZYŃSKI, Krystyna CHMIEL

Charakterystyka rodowodowa i użytkowa koni arabskich na aukcjach w Stadninie Janów Podlaski

Генеалогическая и пользовательная характеристика арабских лошадей на аукционах на конзаводе Янув Подляски

Characteristics with Regard to Pedigree and Usability of Arabian Horses Sold at the Janów Podlaski Auction Sales

Poczynając od roku 1970 zorganizowaną formą eksportu koni arabskich są coroczne aukcje w stadninie Janów Podlaski. Miejsce to zostało wybrane z uwagi na 170-letnią historię tej stadniny, znanej miłośnikom koni arabskich na całym świecie. I do tej pory, mimo wprowadzonych równolegle innych form sprzedaży, jak np. zakup prosto z toru wyścigowego czy tzw. „Silent sale”¹, podstawową formę eksportu polskich koni arabskich stanowi otwarta ich licytacja. Ponieważ dotychczas (do r. 1986) miało miejsce już 17 takich aukcji, na których sprzedana została duża stawka koni, podjęto próbę zbadania struktury tej stawki pod względem przyjętych wcześniej (2, 3) wskaźników wartości i przynależności do rodów męskich i rodzin żeńskich występujących w polskiej hodowli. Celem tego badania jest porównanie stawki koni aukcyjnych ze stadem podstawowym koni czystej krwi arabskiej w Polsce pod względem wymienionych kryteriów i stwierdzenie, czy między tymi populacjami zachodzą istotne różnice lub charakterystyczne dla którejś z nich zjawiska.

MATERIAŁ I METODY

Materiał badawczy pracy stanowiły konie czystej krwi arabskiej, które zostały wyeksportowane z Polski w latach 1970–1986 w drodze otwartej licytacji na aukcjach urządzanych w SK Janów Podlaski (1). Koni sprzedanych na innych zasadach statystyką nie objęto, aby badana stawka mogła

¹ Forma sprzedaży, w której chętni indywidualnie zgłaszają ceny za konie nie wiedząc o ofertach innych — tylko co jakiś czas podaje się do wiadomości aktualny stan zgłoszeń.

stanowią próbę reprezentatywną i porównywalną. Spośród tej stawki obliczono procenty klaczy, ogierów, wałachów; koni eksportowanych bez użycia w polskiej hodowli i po wcześniejszym użyciu w polskiej hodowli czystej krwi. Wyodrębniono też grupę koni 4-letnich i starszych, czyli takich, które potencjalnie mogły być poddane próbom dzielności. Wśród nich wyliczono udział osobników bez kariery wyścigowej, o współczynniku powodzenia równym zero ($Wp = 0,00$, konie słabe) i w następujących przedziałach wartości: 0,01–0,99 (przeciętne), 1,00–2,99 (dzielne) i powyżej 3,00 (bardzo dzielne i wybitne). Odpowiednie odsetki porównano z frekwencją poszczególnych wskaźników wartości użytkowej w stadzie podstawowym (3).

Z grupy koni sprzedażnych każdego rocznika wybrano ogiera i klacz, które osiągnęły najwyższe ceny (1). Dla tych wśród nich, które były po karierze wyścigowej, obliczono średni indeks wartości użytkowej na ogiera i klacz. Uzyskane wartości porównano z odpowiednimi indeksami na ogiera i klacz w całej stawce sprzedażnej oraz w stadzie podstawowym przy użyciu testów t-Studenta oraz Fishera-Snedecora (7).

W stawce koni aukcyjnych ustalono procentowy udział osobników wywodzących się z użytkowanych w naszej hodowli rodów męskich i rodzin żeńskich (6). Otrzymane dane porównano z analogiczną strukturą stada podstawowego polskich koni czystej krwi arabskiej (5).

WYNIKI I ICH OMÓWIENIE

Spośród 439¹ koni sprzedażnych było 43 ogiery (9,8%), 387 (88,1%) klaczy i 9 (2,1%) wałachów. Te ostatnie sprzedawano w ramach aukcji w latach 1973–1978, w późniejszych latach na aukcje wystawiany był tylko materiał hodowlany. W obrębie badanej stawki wszystkie ogiery i 336 (87,0%) klaczy było 4-letnich i starszych. Z obliczeń wyłączono sprzedaną w r. 1972 klacz Piewica 1953, hodowli Stadniny Tiersk (ZSRR), która nie przeszła pełnego treningu ani kariery wyścigowej w polskich warunkach.

Bez użycia w polskiej hodowli eksportowano 60,5% ogierów i 51,4% klaczy. Pozostałe 39,5% ogierów i 48,6% klaczy to zarówno zasłużone, wyeksploatowane już ogiery i matki stadne, jak osobniki przeznaczone na eksport po zaledwie krótkim sprawdzeniu w polskiej hodowli — nawet takie, które pozostawiły w kraju tylko jedno źrebię o nie sprawdzonej w momencie sprzedaży matki wartości hodowlanej.

Na podstawie danych zawartych w tab. 1 można stwierdzić brak znaczących różnic w strukturze stawki aukcyjnej i stada podstawowego pod względem wartości użytkowej. Udział ogierów i klaczy bez treningu, jak również bardzo dzielnych i wybitnych, jest nieco większy w stadzie podstawowym, natomiast osobników w pozostałych przedziałach wartości Wp więcej jest w stawce aukcyjnej. Może to wskazywać na preferowanie w hodowli czystej krwi osobników o skrajnych wskaźnikach wartości użytkowej na niekorzyść osobników o wartościach średnich. Jest to tendencja ogólna zaobserwowana w III okresie hodowlanego wykorzystania prób dzielności koni arabskich (lata 1962–1986) — niezgodna z charakterem tej rasy (2, 3).

¹ Oprócz tego w r. 1970 i w r. 1971 9 koni hod. SK Michałów, o których nie udało się uzyskać danych od hodowcy.

Tab. 1. Struktura stawki aukcyjnej i stada podstawowego polskich koni arabskich pod względem wartości użytkowej (w %)

Structure of the population of salehorses and whole breeding stock of Arabian horses with regard to use value (in %)

Wartość użytkowa		Stawka aukcyjna		Stado podstawowe	
		ogierzy	klacze	ogierzy	klacze
Bez treningu		4,6	22,2	8,6	28,4
Słabe	Wp = 0,00	2,3	7,4	1,8	5,4
Przeciętne	Wp = 0,01–0,99	32,5	39,5	27,6	36,1
Dzielne	Wp = 1,00–2,99	53,7	27,9	50,0	26,1
Bardzo dzielne i wybitne	Wp ≥ 3,00	6,9	3,0	12,0	4,0

Tab. 2. Rozkład średnich indeksów wartości użytkowej (3) koni osiągających najwyższe ceny w swoich rocznikach aukcyjnych, ogółu koni sprzedanych i stada podstawowego
Average indices of use value of (3) horses obtaining highest prices at auction sales

Stawka koni	Średni indeks wartości użytkowej	
	ogierzy	klacze
Najdroższe w kolejnych rocznikach	1,47 – 1,2 – II	1,23 – 1,0 – I
Wszystkie konie sprzedane na aukcjach w latach 1970–1986	1,43 _A – 1,0 – II	0,93 _A – 1,0 – I
Stado podstawowe polskich koni arabskich w latach 1962–1986	1,69 _a – 1,0 – II	1,12 _a – 1,0 – I

Średnie oznaczone tymi samymi literami różnią się: wysokoistotne – litery duże (P ≤ 0,01), istotne – litery małe (P ≤ 0,05).

Mean values marked with letters differ: high significance – capital letters (P ≤ 0,01), significant – small letters (P ≤ 0,05).

Tab. 3. Procentowy udział koni należących do poszczególnych rodów męskich i rodzin żeńskich w stawce koni sprzedażnych i w stadzie podstawowym polskich koni arabskich

Percentage of horses belonging to individual sire lines and dam lines in a population of sale horses and in the whole of breeding stock of Arabian horses

Ród męski	%		Rodzina żeńska	%	
	stawka aukcyjna	stado podstawowe		stawka aukcyjna	stado podstawowe
Kuhailan Haifi or. ar.	24,4	30,5	Gazella or. ar.	20,5	23,0
Kuhailan Afas or. ar.	13,5	5,7	Mlecha or. ar.	14,1	11,9
Krzyżyk or. ar.	7,5	7,1	Sahara or. ar.	8,4	7,1
Koheilan Adjuzo or. ar.	3,4	1,3	Selma or. ar.	4,8	5,3
Kuhailan Zaid or. ar.	1,6	2,2	Semrie or. ar.	3,4	2,6
Abu Argub II or. ar.	0,2	–	Rodania or. ar.	2,7	2,2
Ibrahim or. ar.	22,4	23,4	Scherife or. ar.	3,2	2,6
Ilderim or. ar.	14,1	14,2	Chérifa or. ar.	4,3	3,0
Bairactar or. ar.	6,8	7,9	Bent-El-Arab or. ar.	1,1	1,7
Saklawi I or. ar.	6,1	7,7	Adjuzo or. ar.	0,4	0,7
			Milordka	11,9	14,2
			Wołoszka	5,5	7,7
			Ukrainka	8,9	7,7
			Szweykowska	8,1	7,7
			Szamrajówka	2,7	2,6

Spośród osobników, które pobiły rekordy cen w swoich rocznikach aukcyjnych, 100% ogierów i 66,7% klaczy miało za sobą karierę wyścigową. Różnice między średnimi współczynnikami powodzenia wchodzącymi w skład średniego indeksu wartości użytkowej koni — rekordzystów cen, ogółu koni sprzedażnych i stada podstawowego w wymienionym okresie oddzielnie dla ogierów i klaczy nie są statystycznie istotne. Natomiast między ogierem a klaczą z poszczególnych grup występuje zróżnicowanie. Między najdroższym ogierem a najdroższą klaczą różnicy nie ma, ich średnie Wp są do siebie zbliżone. Natomiast najbardziej, w stopniu wysokoistotnym, różni się od siebie średnia wartość użytkowa klaczy i ogierów w łącznej stawce koni sprzedażnych. W tej stawce średnia wartość użytkowa klaczy jest najniższa, co jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż z uwagi na charakter rasy arabskiej mało dzielne klacze nie są w hodowli pożądane. W stadzie podstawowym różnica między wymienionymi wartościami jest istotna. Dowodzi to, że konie, które uzyskały na corocznych aukcjach najwyższe ceny, są również najbardziej wyrównane między sobą pod względem wartości użytkowej.

Struktura stawki koni aukcyjnych i stada podstawowego pod względem rodowodowym (stan wg PASB, T. XI, dod. II) jest również zbliżona. Najliczniej reprezentowanymi w obu stawkach rodami męskimi są Kuhailan Haifi or.ar., Ibrahim or.ar., i Ilderim or.ar., a rodzinami żeńskimi Gazella or.ar., Mlecha or.ar. i Milordka ur. ok. 1810 w Sławucie. W zestawieniu widać również nikły udział przedstawicieli wygasających lub wygasłych rodów męskich, takich jak Koheilan Adjuze or.ar., Kuheilan Zaid or.ar. czy Abu Argub II or.ar. (4). Znaczniejszą różnicę można dostrzec tylko pod względem udziału koni z rodu męskiego Kuhailan Afas or.ar. Zanotowano bowiem 2,4-krotnie wyższy procent koni z tego rodu w stawce aukcyjnej niż w stadzie podstawowym, co wskazuje na tendencję wyzbywania się przedstawicieli tego rodu. Tendencja ta trwała przez lata, a dopiero w latach osiemdziesiątych została zahamowana przez dzierżawę ze Szwecji og. Probat 1975, mającego restytuować w Polsce odgałęzienie założone przez og. Comet 1953 (Abu Afas — Carmen).

WNIOSKI

1. Większość koni sprzedażnych stanowią osobniki nie wypróbowane w polskiej hodowli czystej krwi.
2. W stawkach koni aukcyjnych z lat 1970–1986 obserwuje się większe zróżnicowanie pod względem wartości użytkowej niż w stadzie podstawowym.
3. Klacze eksportowane mają najniższą średnią wartość użytkową, co jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż klacze takie nie są pożądane w hodowli tej rasy.
4. Najwyżej cenione przez nabywców są konie o najwyższym stopniu wyrównania pod względem wartości użytkowej.

5. W stawce aukcyjnej przeważa procentowy udział tych samych rodów męskich i rodzin żeńskich, co w stadzie podstawowym. Oznacza to, że jest ona próbą reprezentatywną dla polskiej hodowli.

PIŚMIENNICTWO

1. Katalogi aukcji w SK Janów Podlaski. Animex, Warszawa 1976–1986.
2. Lewik K.: O dobrą średnią wartości użytkowej w polskiej hodowli koni arabskich. Koń Polski, 2, 1982.
3. Lewik K.: Wykorzystanie wyników wyścigowych prób dzielności w polskiej hodowli koni czystej krwi arabskiej. Dysertacja doktorska. Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE, vol. II, Lublin 1983.
4. Pankiewicz R.: Wygaste rody męskie w polskiej hodowli koni arabskich. Koń Polski, 5, 1986.
5. Polska Księga Stadna Koni Arabskich Czystej Krwi. T. X i XI, PTWK Warszawa.
6. Rozwadowski Z., Pankiewicz R.: The Breeding of Pure Blood Arabian Horses in Poland in Their Genealogical Charts. PWRiL, Warszawa 1972–1985.
7. Ruszczyc Z.: Metodyka doświadczeń zootechnicznych. PWRiL, Warszawa 1978.

РЕЗЮМЕ

Анализом объяли 439 чистокровных арабских лошадей (9,8% жеребцов, 88,1% кобыл и 2,1% мерин), вывезенных после открытого аукциона на конзаводе Янув Подляски из Польши в 1970–1986 гг. Без пользования в польском коневодстве вывезли 60,5% жеребцов и 51,4% кобыл. Отметим отсутствие более значительных разниц в структуре аукционной группы и основного стада по пользовательной ценности. В аукционной группе преобладает процентная доля тех самых мужских и женских линий, что в основном стаде, это обозначает то, что она является представительной пробой для польского коневодства.

SUMMARY

Our analysis comprised 439 purebred Arabian horses exported from Poland at auctions organized each year at the Janów Podlaski Stud in the years 1970–1986. There were 9,8% stallions, 88,1% mares and 2,1% geldings. 60,5% of the stallions and 51,4% of the mares had never been used in Polish breeding before exportation. There were no significant differences with regard to use value between the population of sale horses and the whole breeding stock of Arabian horses in Poland. The herd of sale horses had a similar percentage structure of sire lines and dam lines to that of the whole breeding stock. This indicated that the group of sale horses was a representative sample of Polish breeding.